

ANALIZA STANJA PSIHOTERAPIJSKE PODRŠKE DJECI I MLADIMA U ODNOSU NA RAZVIJENOST JEDINICA LOKALNE I REGIONALNE SAMOUPRAVE REPUBLIKE HRVATSKE

Dragana Mamić

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
dmamic@fooz.hr

Gabrijel Romstein

Sažetak

Postojećim strateškim dokumentima Republike Hrvatske zaštita i promocija mentalnoga zdravlja djece i mladih jedna je od ključnih zadaća društva. Mentalno je zdravlje kontinuum stanja koje svaka osoba doživljava individualno, a općenito se odnosi na stanje koje ljudima omogućava učinkovito suočavanje sa životnim stresovima, ostvarenje vlastitih potencijala i sposobnosti i uspješno funkcioniranje u neposrednoj zajednici (WHO, 2025). Različiti profili stručnjaka bave se pitanjem ostvarivanja mentalnoga zdravlja pri čemu se ističu psihoterapeuti jer u svojoj djelatnosti rade na prevenciji i rehabilitaciji mentalnih poremećaja.

Uvidom u upisnike Hrvatske komore psihoterapeuta vidljivo je kako s djecom i mladima radi manje od 10 % licenciranih psihoterapeuta. Najviše psihoterapeuta specijaliziranih za rad s djecom i mladima radi na području grada Zagreba, a najmanje na području Osijeka. Podatci upućuju na to da postoji deficit primjereno educiranih psihoterapeuta uz značajne regionalne nejednakosti glede podrške djece i mladima s problemima mentalnoga zdravlja pri čemu ispodprosječno razvijene županije imaju i manji broj licenciranih psihoterapeuta. Također, postojeći broj psihoterapeuta nije dostatan za provođenje preventivnih aktivnosti u djetinjstvu koje su ključne za mentalno zdravlje u odrasloj dobi. Uvažavajući statističke pokazatelje koji upućuju na to da se djeca i mladi s teškoćama u razvoju u dobi od 0 do 19 godina najčešće hospitaliziraju zbog pridruženih teškoća, jasno je da se psihoterapeuti, osim što se trebaju primjereno educirati za rad s djecom i mladima kao općom populacijom, trebaju dodatno educirati za rad s djecom s teškoćama u razvoju koji zbog različitih biopsihosocijalnih čimbenika imaju i pridružene psihijatrijske poteškoće. Potrebno je stoga povećanje programa edukacija iz područja psihoterapije tako da budu fizički i financijski

dostupni u različitim dijelovima Republike Hrvatske uz uspostavljanje i jačanje mreže supervizijske podrške psihoterapeutima, posebice u ispodprosječno razvijenim gradovima i županijama. Tako se može osigurati održivost sustava psihoterapijske podrške i stvarne zaštite mentalnoga zdravlja djece i mladih.

Ključne riječi: *psihoterapija, psihoterapeuti, zaštita mentalnoga zdravlja djece i mladih, razvijenoost jedinica lokalne i regionalne samouprave*

UVOD

Posljednjih nekoliko godina različiti mediji često ističu manjak psihoterapijske podrške djeci i mladima, no čini se kako izostaju sustavne socijalne radnje kojima bi se riješio ovaj višegodišnji problem. Zaštita i poboljšanje mentalnoga zdravlja djece i mladih posebno su došli do izražaja tijekom pandemije bolesti COVID-19 te u postpandemijskim godinama od 2020. do 2025.. U Izvješću Pravobraniteljice za djecu za 2024. godinu navedeno je da, unatoč manjim poboljšanjima u Republici Hrvatskoj, već godinama postoji manjak primjerene i sustavne psihoterapijske podrške djeci i mladima. Kao poseban izazov u Izvješću Pravobraniteljice za djecu (2025) navodi se sve niža kronološka dob djece koja trebaju psihoterapijsku pomoć i sve složenije kliničke manifestacije koje zahtijevaju hospitalizaciju ili dugotrajnije liječenje. Morley (2019) upozorava na to da poteškoće mentalnoga zdravlja kod djece i mladih često ostaju neprepoznate jer ih odrasli često pripisuju fazama odrastanja, hormonalnim promjenama ili mladenačkom buntu. To znači da bi se psihoterapeuti trebali primjereno educirati za prepoznavanje ranih znakova psihičkih poteškoća te njihovo razlikovanje od razvojnih faza.

Problem dostupne i kvalitetne psihoterapijske podrške prisutan je u svim zemljama Europske unije. Tako Europska komisija (2023) navodi da se na razini Europske unije svaki četvrti građanin susreće s problemom dostupnosti psihoterapijske podrške i usluga zaštite mentalnoga zdravlja. Tri su glavna načela provođenja zaštite mentalnoga zdravlja – prvi je primjerena i učinkovita prevencija, drugi je dostupnost visokokvalitetnih i financijski priuštivih tretmana i treći je ponovno uključivanje pojedinca u društvo nakon rehabilitacije (ibid.). U izvješću Pregled stanja zdravlja i zdravstvene zaštite u Republici Hrvatskoj za 2023. godinu (OECD, 2023) navedeno je da se nakon pandemije bolesti COVID-19 mentalno i opće zdravstveno stanje svih dobni skupina pogoršalo te se skratio životni vijek. Oko petine stanovništva u Republici Hrvatskoj boluje od neke kronične bolesti, najčešće bolesti krvožilnoga sustava, zloćudnih novotvorina i psihičkih bolesti što su ujedno i najčešći uzroci smrti u nas (ibid.). Prema izvješću OECD-a (2023), porast oboljelih od psihičkih bolesti doveo je do povećanja trajanja bolničkoga liječenja, a planovi za uvođenje usluga vezanih uz mentalno zdravlje u lokalne zajednice još nisu realizirani. Iako se u navedenom izvješću ne opisuje stanje zaštite mentalnoga zdravlja djece, rezultati neizbježno zabrinjavaju. Djeca i mladi ovisni su naime o odraslima pa ako su odrasli u tolikom postotku u potrebi za rehabilitacijom na području mentalnoga zdravlja, tada je za očekivati da će i djeci, članovima obitelji oboljelih, biti potrebna primjerena psihoterapijska pomoć i podrška.

Propitujući stanje mentalnoga zdravlja djece i mladih poslije pandemije, Gajdzica i sur. (2024) utvrđuju da globalno jedno od desetero djece u dobi do 16 godina ima poteškoće u mentalnom funkcioniranju koje se manifestiraju u otežanom socijalnom i akademskom funkcioniranju. Jayman, Ohl i Jewett (2021) slažu se da je pandemija pridonijela porastu poteškoća mentalnoga zdravlja djece i mladih, no iznose zapažanja da je trend pogoršanja mentalnoga zdravlja djece i mladih počeo otprilike 10 godina prije s čime su politike i zdravstveni djelatnici bili upoznati. Istraživanje mentalnoga zdravlja mladih u Velikoj Britaniji 2017. godine pokazalo je naime da su djeca u dobi 15 godina nezadovoljna svojim životom u području prijateljstva i odnosa s vršnjacima, igrom i iskustvom učenja te prilikama za povezivanje s prirodom i zajednicom (ibid.), odnosno djeca jasno artikuliraju lošu kvalitetu društvenih odnosa i kvalitetu odgojno-obrazovnoga procesa, što su dva ključna aspekta njihovih života. Da je pitanje mentalnoga zdravlja djece i mladih važno, naglašava i Svjetska zdravstvena organizacija (2021) koja ističe da teškoće mentalnoga zdravlja djece i mladih utječu na pohađanje škole, tj. otežavaju njihovo redovito obrazovanje što posljedično vodi u niže razine kvalificiranosti i siromaštvo. Elgar i sur. (2023) navode izostanke iz škole kao jedan od indikatora mentalnoga zdravlja djece. Iz njihova izvješća vidljivo je da su učenici u Republici Hrvatskoj izostajali s nastave manje od njihovih vršnjaka u ostatku Europske unije (ibid.), no uvidom u Školski e-Rudnik na dan 12. 5. 2025. vidljiva je tendencija porasta izostanaka. Tako je unazad pet školskih godina u Republici Hrvatskoj porastao broj izostanaka (po učeniku) za 80,64 %. Iako se u Školskom e-Rudniku ne mogu vidjeti razlozi opravdanih izostanaka, može se pretpostaviti da su bolesti vodeći razlog izostanaka. Elgar i sur. (2023) utvrđuju da su djevojčice podložnije stresu uzrokovanom školskim zahtjevima i one iskazuju veći osjećaj pritiska za boljim akademskim postignućima od dječaka. Zanimljivo je i da djeca iz obitelji boljega imovinskog stanja osjećaju veći pritisak visokoga školskog uspjeha od djece koja odrastaju u siromašnim obiteljima (ibid.), što upućuje na to da se tijekom godina povećava lepeza potencijalnih korisnika psihoterapijskih usluga na sve nižu kronološku dob, kao i na različite skupine djece i mladih zbog čega psihoterapeuti trebaju posjedovati primjerene kompetencije za rad s ovako raznolikim populacijama.

Valja istaknuti skupinu djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi koja odrastaju u ustanovama socijalne skrbi izložena mnogobrojnim socijalnim rizicima te je, prema istraživanju Proface (2016), većina djece i mladih doživjela neki oblik traumatizacije. Barišić i Voloder (2024) naglašavaju podatke Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2022) da je polovina djece koja su izdvojena iz obitelji žurnom mjerom izdvajanja i smještena u ustanovama socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj mlađa od sedam godina što predstavlja velik rizik oboljenja od mentalnih bolesti. Pritom je značajno podsjetiti i na podatke provedenoga istraživanja u Hrvatskoj (Ajduković i sur., 2014, prema Barišić, Voloder, 2024) u kojem sudionici istraživanja (u ovom slučaju socijalni radnici) izvještavaju o svojoj nedovoljnoj educiranosti, pri čemu je 66 % njih zainteresirano za daljnju edukaciju. Imajući u vidu navedeno, očevidna je potreba za razmatranjem uvođenja i proširenja mogućnost i korisnosti psihoterapijskih pristupa u svrhu zaštite mentalnoga zdravlja najmlađih.

Poseban je izazov organiziranje psihoterapijske podrške djeci s teškoćama u razvoju. Statističkim biltenom Zavoda za javno zdravstvo (2025) prikazani su podatci o djeci u dobi od 0 do 9 godina iz kojih je vidljivo da su najčešće hospitalizirani zbog pridruženih teškoća, i to najčešće emocionalnih problema u sklopu poremećaja iz spektra autizma (PSA). Istraživanje autora Brokman-Frazee, Drahota, Stadnick i Palinkas (2013) upućuje na to da psihoterapeuti u svojem radu susreću najčešće upravo djecu i odrasle s PSA-om koji se u psihoterapijski rad uključuju zbog poteškoća samoregulacije izražavanja emocija, slabijega školskog uspjeha ili nepoželjnih oblika ponašanja pri čemu psihoterapeuti iskazuju nesigurnost jer nemaju dostatna znanja za rad s ovom populacijom. Schweizer i sur. (2019) zamjećuju da se djeca s PSA-om sve češće upućuju na kreativne terapije s namjerom da im se olakša iskazivanje emocija što psihoterapeutima donosi nove zahtjeve u smislu razumijevanja djetetova funkcioniranja i praćenja njegova napretka. Himmerich (2020) upozorava na to da je za uspješan psihoterapijski proces ključna fleksibilnost terapeuta i spremnost za prilagodbu potrebama klijenta. Uz zahtjev razumijevanja djetetovih potreba i razina funkcioniranja, kao poseban izazov u psihoterapijskom radu s mladima s PSA-om Anderberg i sur. (2017) navode trajanje procesa. Naime, djeca i mladi s PSA-om trebaju značajnije dulju psihoterapijsku podršku od svojih vršnjaka s neurotipičnim obrascima razvoja (ibid.). Autori Cicek, Sari i Isik (2020) utvrđuju da i djeca s lakšim intelektualnim teškoćama češće od vršnjaka odrastaju u nepoticaenom okruženju čime se povećavaju rizici za pojavu problema u ponašanju te da se učestalost nepoželjnih ponašanja povećava sa stupnjem intelektualnih teškoća. Odnosno, što dijete ima složenije teškoće u razvoju, veća je vjerojatnost da će manifestirati nepoželjna ponašanja i trebati sveobuhvatnu podršku koja uključuje i psihoterapeute. Slično tomu, Glasson i sur. (2020) utvrđuju da djeca i mladi sa složenijim teškoćama, u sklopu različitih sindroma, imaju pojačanu potrebu za psihoterapijskom podrškom koja je otežana jer ova populacija ima značajne komunikacijske teškoće i teškoće socijalnoga funkcioniranja. U nas istraživanje o socijalnoj zrelosti i poteškoćama psihosocijalnoga funkcioniranja djece i mladih s intelektualnim teškoćama i poremećajem iz spektra autizma 2014. godine provode autorice Mamić i Fulgosi-Masnjak te utvrđuju da djeca i mladi s PSA-om imaju nižu socijalnu zrelost, nižu razinu adaptivnih vještina te da iskazuju probleme u ponašanju i psihičke poremećaje što upućuje na to da je ovoj populaciji potrebna sveobuhvatna podrška, uključujući psihoterapijsku.

Zbog složenosti kliničke slike i funkcioniranja osobama s PSA-om potrebna je intenzivnija podrška okoline tijekom psihoterapijskoga procesa. Prateći napredak djece s PSA-om u kontekstu psihoterapije, autori Riosa, Khan i Weiss (2019) izvještavaju da bolji napredak imaju djeca čiji su se roditelji također uključili u psihoterapiju s djecom. Njihovi rezultati upućuju na to da psihoterapija s djecom s teškoćama u razvoju neizbježno obuhvaća rad s roditeljima pa je i upravljanje psihoterapijskim procesima u tim slučajevima složeno. Iz navedenoga je vidljivo da je psihoterapijski rad s djecom i mladima s teškoćama u razvoju višedimenzionalni proces koji psihoterapeutima donosi složene zadaće.

Zakonsko uređenje psihoterapijske djelatnosti u Republici Hrvatskoj

Zakon o djelatnosti psihoterapije (NN 18/22) definira ju kao „nezavisnu interdisciplinarnu znanost koja obuhvaća širok spektar pravaca utemeljenih na znanstvenim načelima i metodama“. Ovim se zakonom djelatnost psihoterapije tumači kao samostalna djelatnost za koju je potrebna formalna izobrazba te je propisan način stjecanja prava za obavljanje djelatnosti psihoterapije. Prema članku 19. Zakona o djelatnosti psihoterapije (NN 18/22), Hrvatska komora psihoterapeuta utvrđuje i vodi popis priznatih psihoterapijskih pravaca, a to su ovi:

1. Bihevioralno-kognitivna terapija
2. Gestalt psihoterapija
3. Grupna analiza
4. Integrativna dječja i adolescentna psihoterapija
5. Integrativna psihoterapija
6. Kibernetika i sistemska terapija
7. Logoterapija i egzistencijalna analiza
8. NLPt psihoterapija
9. Psihoanaliza
10. Psihodramska psihoterapija
11. Psihoterapija pokretom i plesom
12. Realitetna terapija
13. Sistemska obiteljska psihoterapija
14. Tjelesna psihoterapija
15. Transakcijska analiza

S obzirom na to da postoji Hrvatska komora psihoterapeuta te da je psihoterapija zakonom regulirana djelatnost, važno je vidjeti postojeće stanje zastupljenosti usluga i koji su mogući pravci razvoja psihoterapijske djelatnosti u Republici Hrvatskoj, a u odnosu na podatke Pravobraniteljice za djecu (2024) u kojima se navodi nedostatnost psihoterapijskih usluga za djecu i mlade, kao i manjak preventivnih aktivnosti te aktivnosti promocije i zaštite mentalnoga zdravlja djece i mladih. Da bi se saznalo nešto više o zastupljenosti psihoterapijskih usluga za djecu i mlade, pristupilo se analizi podataka o uslugama psihoterapije za djecu i mlade javno objavljenih na stranicama Hrvatske komore psihoterapeuta.

METODE

Svrha i cilj istraživanja

Svrha je istraživanja dobivanje uvida u aktualno stanje psihoterapijske djelatnosti u Republici Hrvatskoj. Cilj je istraživanja utvrditi zastupljenost psihoterapijske djelatnosti općenito i zastupljenost psihoterapijskih usluga za djecu i mlade u odnosu na indeks razvijenosti jedinica lokalne i regionalne samouprave, tj. gradova i županija.

Način prikupljanja i obrade podataka

Podatci o broju psihoterapeuta i psihoterapijskim centrima te psihoterapijskim pravcima kojima se bave preuzeti su iz imenika Hrvatske komore psihoterapeuta koji je javno dostupan na poveznicama <https://www.hkpt.hr/imenici/imenik-pt-i-st/> i <https://www.hkpt.hr/imenici/imenik-edukacijskih-centara/>.

Podatci iz imenika preuzeti su 8. travnja 2025. godine. Prikupljeni podatci o registriranim ovlaštenim psihoterapeutima i centrima razvrstani su prema indeksu razvijenosti jedinica područne (regionalne) samouprave (NN 3/24) u ove dvije kategorije: razvijene županije i iznadprosječno razvijene županije. Ispodprosječno razvijenim županijama pripadaju jedinice područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj i drugoj polovini ispodprosječno rangiranih jedinica. Iznadprosječno razvijenim županijama pripadaju jedinice područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj i drugoj polovini iznadprosječno rangiranih županija. Prvoj kategoriji, tj. kategoriji ispodprosječno razvijenih županija pripadaju Brodsko-posavska županija, Požeško-slavonska županija, Sisačko-moslavačka županija, Virovitičko-podravska županija, Vukovarsko-srijemska županija, Bjelovarsko-bilogorska županija, Karlovačka županija, Koprivničko-križevačka županija, Ličko-senjska županija, Osječko-baranjska županija i Šibensko-kninska županija. U kategoriji iznadprosječno razvijenih županija nalaze se Krapinsko-zagorska županija, Međimurska županija, Primorsko-goranska županija, Splitsko-dalmatinska županija, Varaždinska županija, Dubrovačko-neretvanska županija, Grad Zagreb, Istarska županija, Zadarska županija i Zagrebačka županija.

REZULTATI

U upisnik centara Hrvatske komore psihoterapeuta upisana su 23 psihoterapijska centra, a prema vrsti psihoterapije u radu upotrebljavaju sljedećih 14 pravaca prikazanih u tablici 1.

Tablica 1

Prikaz psihoterapijskih pravaca s brojem centara pružanja psihoterapijskih usluga u Republici Hrvatskoj

Psihoterapijski pravci	Broj centara
Logoterapija i egzistencijalna analiza	4
Geštalt terapija	3
Tjelesna psihoterapija	2
Transakcijska analiza	2
Integrativna dječja i adolescentna psihoterapija	2
Integrativna psihoterapija	2
Psihodinamska psihoterapija	1
Psihoterapija pokretom i plesom	1
Sistemska obiteljska psihoterapija	1
Psihoanaliza	1
Bihevioralno-kognitivna terapija	1
Grupna analiza	1
Realitetna terapija	1
Kibernetika i sistemska terapija	1
Ukupno	23

Uz upisnik centara, Hrvatska komora psihoterapeuta vodi i upisnik psihoterapeuta. Uvidom u upisnik na dan 9. 4. 2025. u upisnik je upisano 568 psihoterapeuta. Prema djelatnosti, psihoterapeuti provode psihoterapijske pravce kako je navedeno u tablici 2.

Tablica 2

Prikaz broja psihoterapeuta u odnosu na provedbe psihoterapijske djelatnosti

Provedba psihoterapije prema djelatnosti	Broj psihoterapeuta
Geštalt terapija	232
Realitetna terapija	58
Logoterapija i egzistencijalna analiza	55
Tjelesna psihoterapija	37
Integrativna dječja i adolescentna psihoterapija	37
Integrativna psihoterapija	33
Kibernetika i sistemska terapija	26
Bihevioralno-kognitivna terapija	23
Grupna analiza	20
Psihodramska psihoterapija	17
Sistemska obiteljska psihoterapija	16

Provedba psihoterapije prema djelatnosti	Broj psihoterapeuta
Psihoanaliza	11
NLPt psihoterapija	11
Transakcijska analiza	7
ECP terapija	5
Psihodinamska psihoterapija	2
IGF terapija	1
Art terapija	1
Ukupno	592

Kao što je vidljivo, jedan psihoterapeut najčešće provodi samo jedan psihoterapijski pravac, iako ima nekoliko psihoterapeuta koji provode više od jednoga psihoterapijskog pravca što upućuje na to da su se psihoterapeuti usmjerili na stjecanje visokospecifičnih znanja na jednom području, što i jest preduvjet uspješne psihoterapije. Najveći broj psihoterapeuta odlučio se za Geštalt terapiju¹, a kada psihoterapeuti provode više od jednoga psihoterapijskog pravca, to je upravo Geštalt psihoterapija u kombinaciji s drugim psihoterapijskim pravcima. Iz navedenoga se može zaključiti da je osposobljavanje za provođenje Geštalt psihoterapije dostupnije od osposobljavanja za provođenje ostalih psihoterapijskih pravaca.

Zastupljenost psihoterapeuta u odnosu na indeks razvijenost

Slika 1

Zastupljenost psihoterapeuta u odnosu na indeks razvijenosti

¹ Mann (2024) Geštalt terapiju opisuje kao uspostavljanje svjesnih procesa sa svrhom stvaranja cjelovitoga doživljaja, odnosno sagledavanja stvari u njihovoj cjelini. U Geštalt terapiji smatra se da su tijelo, um i pojava pojedinca neodvojivi, stoga treba voditi računa o cjelovitosti osobe i njezinih iskustava jer upravo iskustva tvore stvarnost u kojoj osoba živi. Ljudi međusobnom interakcijom sukreiraju svoje svjetove i ta nam je međuljudska povezanost urođena. U Geštalt terapiji uspješnim razvojem smatra se prilagodljivost pojedinca različitim situacijama – što je pojedinac prilagodljiviji, to je veća vjerojatnost da će njegov razvoj biti uspješan. Sagledavanje situacije u cjelini omogućava pojedincu mobiliziranje njegovih snaga i djelovanja prema cilju.

Analiza mjesta obavljanja psihoterapijske djelatnosti pokazuje da svega 9,5 % psihoterapeuta pruža svoje usluge u gradovima i županijama razvijenima ispod prosjeka, dok ostalih 90,5 % licenciranih i registriranih psihoterapeuta obavlja svoju djelatnost u gradovima i županijama razvijenima iznad prosjeka. U najvećim su gradovima psihoterapeuti najdostupniji građanima grada Zagreba (306 psihoterapeuta), a najmanje dostupni građanima grada Osijeka (14 psihoterapeuta). Kada se broj stanovnika i broj registriranih psihoterapeuta stavi u omjer, u gradu Zagrebu na jednoga licenciranog i registriranog psihoterapeuta dolazi 2 507 stanovnika grada Zagreba, a u Osijeku na jednoga licenciranog i registriranog psihoterapeuta dolazi 6 879 stanovnika. Ovdje je važno istaknuti da grad Slavonski Brod ima samo jednoga registriranog psihoterapeuta. Riječ je o gradu koji, prema popisu stanovništva iz 2021. godine (Državni zavod za statistiku, 2022) ima 49 891 stanovnika. Kada bi se ova brojka preslikala na grad Zagreb, to je kao da u gradu Zagrebu usluge psihoterapije pruža 15 licenciranih i registriranih psihoterapeuta. I ostali gradovi Slavonije imaju sličnu sudbinu. Grad Županja ima samo jednoga psihoterapeuta, kao i grad Beli Manastir koji je ujedno i administrativno središte Baranje koja broji 30 782 stanovnika (Državni zavod za statistiku, 2022). Radi ilustracije, po jednoga licenciranog i registriranog psihoterapeuta imaju Petrčane, Lovran, Matulji, Sv. Filip i Jakov, Gornji Bogićevci, Biograd na Moru, Bale, Žminj i Kaštel Stari, koji imaju manje od 10 000 stanovnika.

Zastupljenost psihoterapijske podrške djeci i adolescentima

Uvidom u djelatnost psihoterapije s djecom i mladima, svega 9,62 % psihoterapeuta pruža usluge psihoterapije prilagođene djeci i mladima. Pritom integrativnu dječju i adolescentnu psihoterapiju provodi 37 psihoterapeuta, Geštalt terapiju provodi 10 psihoterapeuta, po dva psihoterapeuta provode psihoterapiju pokretom i plesom, bihevioralno-kognitivnu terapiju, integrativnu psihoterapiju, kibernetičku i sistemsku psihoterapiju dok po jedan psihoterapeut provodi realitetnu psihoterapiju i psihodramsku psihoterapiju.

Usluge psihoterapije za djecu i mlade najdostupnije su u gradu Zagrebu – ukupno 48,21 % licenciranih i registriranih psihoterapeuta pruža usluge za djecu i mlade u gradu Zagrebu. U Osijeku usluge psihoterapije za ovu populaciju pruža svega 1,78 % psihoterapeuta. U odnosu na indeks razvijenosti, 8,92 % psihoterapeuta za djecu i mlade pruža usluge u gradovima i županijama razvijenima ispod prosjeka.

RASPRAVA

Prikupljeni podatci potvrđuju informacije sadržane u Izvješću pravobraniteljice za djecu za 2024. godinu u kojem je navedeno da psihoterapijska podrška djeci nije dostatna i da postoje značajne regionalne neujednačenosti. Ako se uzmu u obzir rezultati istraživanja u svijetu i u nas vezano za potrebu uspostavljanja psihoterapijske podrške za osobe s PSA-om, posebice jer je upravo ovaj poremećaj u kontinuiranom porastu, jasno je da su postojeći kapaciteti nedostatni.

Ograničenja istraživanja

Glavni nedostatak istraživanja jest oslanjanje na javno dostupne podatke jer je moguće da se i pojedine udruge bave pružanjem psihoterapijskih usluga angažiranjem pojedinaca – psihoterapeuta. Također, u bazi nije vidljivo kada je ona posljednji put ažurirana. Moguće je da su pojedini registrirani psihoterapeuti u međuvremenu proširili ili smanjili svoje usluge, ali da podatci nisu ažurirani u javno dostupnoj bazi. Svakako je ograničavajuće nepostojanje jedinstvene baze podataka, odnosno nepovezanost i nedostupnost relevantnih podataka iz triju sustava (odgoja i obrazovanja, socijalne skrbi i zdravstva).

Na teorijskoj razini nedostaju istraživanja koja bi se bavila pitanjem dostupnosti psihoterapijske podrške i učinaka psihoterapije namijenjene djeci i mladima. Situacija je još lošija kada su u pitanju djeca i mladi s teškoćama u razvoju iako strana literatura sugerira potrebu za njihovim uključivanjem u psihoterapijske procese. Tako unatoč povećanoj svjesnosti našega društva te znanjima o značajno većim čimbenicima rizika za razvoj mentalnih poremećaja, činjenici „dijagnostičkoga zasjenjivanja“ (Reiss i Sysko, 1993), odnosno većoj prisutnosti poteškoća mentalnoga zdravlja kod djece, mladih i odraslih osoba s intelektualnim teškoćama (i onih s razvojnim poremećajima), još je uvijek rijetkost na dokazima utemeljena procjena i dijagnostika narušenosti mentalnoga zdravlja, a još je rjeđe poznata dostupnost psihoterapijskih usluga. Sporadično, više na kolokvijalnoj razini, spominju se psihoterapijska liječenja unutar bolničkoga sustava. Roditelje, braću, sestre, odnosno obitelj djeteta s teškoćama u razvoju potrebno je neizostavno sagledavati u istom kontekstu psihoterapijskih potpora. Ne postoje podatci i ozbiljna istraživanja o uključenosti obitelji djece s teškoćama u razvoju u psihoterapijske procese. Prije deset godina autori Deb, Matthvews, Holt i Bouras (2015), uz zalaganje Došena (2015) i Europske asocijacije za mentalno zdravlje osoba s intelektualnim teškoćama (EAMHID), poduprli su projekt izdavanja Praktičnih smjernica za procjenu i dijagnostiku mentalnih poremećaja odraslih osoba s intelektualnim teškoćama radi poticanja i unaprjeđenja prakse utemeljene na dokazima.

Prema podacima nakon provedenoga projekta CIP Idem (2000. – 2004.), Igrić (2014) iznosi slična iskustva s roditeljima CIP IDEM koji su nakon višegodišnjega sudjelovanja u grupnom radu izjavili da je iskustvo roditeljstva djeteta s teškoćama imalo pozitivne učinke primjerice na osobni rast i zrelost te porast samopouzdanja. Važno je stoga istaknuti da današnji autori, svjesni značaja preventivnoga djelovanja, pridaju veliku pozornost poticanju roditeljskih snaga i otpornosti kako bi se postigli pozitivni učinci roditeljstva djeteta s teškoćama te ostvarila transformacija roditelja i obitelji, što će se neizbježno pozitivno odraziti na zaštitu i kvalitetu mentalnoga zdravlja roditelja, njihove djece, obitelji i zajednice, odnosno društva.

Kraljević (2011) u svojem istraživanju naglašava pozitivne učinke pružanja sustavne podrške roditeljima djece s teškoćama u razvoju primjenom psihoterapijskoga modela utemeljenog na načelima IGT-a (Integrativne Gestalt terapije).

Implikacije istraživanja

Rezultati ovoga istraživanja mogu se upotrijebiti kao polazišna točka budućim istraživanjima ove teme. Ujedno se rezultati mogu upotrebljavati kod osmišljavanja zagovaračkih aktivnosti, ali i u pokretanju projekata kojima bi se poboljšala podrška mentalnom zdravlju djece i mladih s teškoćama u razvoju, posebice u slabije razvijenim gradovima i županijama. Također, dostupni podatci upućuju na slabu podršku mentalnom zdravlju djece i mladih na lokalnoj i nacionalnoj razini, unatoč postojećim smjernicama i strategijama koje je Republika Hrvatska utemeljila na okvirima Europske unije.

ZAKLJUČAK

Analiza dostupnih podataka upućuje na to da su usluge psihoterapije za djecu i mlade zastupljene u vrlo malom broju te da su psihoterapeuti manje dostupni djeci i mladima koji žive u slabije razvijenim dijelovima Republike Hrvatske.

Potrebni su zajednički naponi psihoterapeuta, kreatora lokalnih i regionalnih politika, kao i akademske zajednice, u smjeru ravnopravnosti i bolje dostupnosti psihoterapijskih usluga djeci i mladima.

Međutim, prikupljeni i analizirani podatci upućuju na još jednu, možda i opasniju pojavu u našem društvu, a to je da u Republici Hrvatskoj postoji velika produkcija stručnjaka propedeutike psihoterapije uz slab nadzor njihovih aktivnosti. Ne postoje podatci o profilima stručnjaka koji se uključuju u edukacije propedeutike psihoterapije i kasnije psihoterapijske pravce, kao niti u kojem postotku provode psihoterapiju s klijentima. Također se pretpostavlja da određeni broj psihoterapeuta provodi usluge psihoterapije u nevladinom i privatnom sektoru (npr. udrugama ili obrtima) koji su registrirani pod nekim drugim djelatnostima ili rade neregistrirani tj. „na crno“ sa strankama, što svakako u budućnosti treba adresirati na različite razine, uključujući akademsku.

Prema Zakonu o psihoterapijskoj djelatnosti (NN 18/22), svrha je psihoterapijskoga procesa poticanje osobnoga razvoja, ublažavanje intenziteta psihosocijalnih, psihosomatskih i ponašajnih smetnji te razvoj funkcionalnijih i primjerenijih obrazaca doživljavanja i ponašanja. Slijedom navedenoga, razvidno je da se pravovremenim uključivanjem djece u psihoterapijske procese podržava njihovo psihološko i socijalno funkcioniranje koje zahtijeva sustavno provođenje i praćenje utemeljeno na holističkom pristupu, a proizlazi iz povezanosti svih dionika u zajednici i društvu. Budući da je svaka vrsta podrške i nekad i danas, u svijetu i u Hrvatskoj, često nedovoljna, potrebno je ubuduće uložiti više napora različitih sustava u podršku koja uključuje brigu o mentalnom zdravlju i u vidu dostupnosti psihoterapijske podrške.

LITERATURA

- Anderberg, E. i dr. (2017). Sticking With It: Psychotherapy Outcomes for Adults With Autism Spectrum Disorder in a University Counseling Center Setting. *Autism Research*, 10(12), 2048–2055. doi: 10.1002/aur.1843
- Barišić, A. i Voloder, D. (2024). Primjena vještina nedirektivne terapije igrom i transakcijske analize u radu s djecom u ustanovi skrbi u Republici Hrvatsko mlađa od sedam godina. *Ljetopis socijalnog rada*, 31(2), 269–295.
- Brookman-Frazee, L., Drahota, A., Stadnick, N. i Palinkas, L. A. (2011). Therapist Perspectives on Community Mental Health Services for Children with Autism Spectrum Disorders. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 39(5), 365–373. doi:10.1007/s10488-011-0355-y
- Cicek, A. U., Sari, S. A. i Isik, C. M. (2020). Sociodemographic Characteristics, Risk Factors, and Prevalence of Comorbidity among Children and Adolescents with Intellectual Disability: A Cross-sectional Study. *Journal of Mental Health Research in Intellectual Disabilities*, 13(2), 66–85. doi: 10.1080/19315864.2020.1727590
- Deb, S., Matthews, T., Holt, G., i Bouras, N. (2015). Praktične smjernice za procjenu i dijagnostiku psihičkih poremećaja u odraslih osoba s intelektualnim teškoćama. *Urednici hr. izdanja Kralj, Kramarić*. Zagreb: Medicinska naklada Zagreb.
- Došen, A. (2015). Praktične smjernice za procjenu i dijagnostiku psihičkih poremećaja u odraslih osoba s intelektualnim teškoćama (iz Predgovora). *Urednici hr. izdanja Kralj, Kramarić*. Zagreb: Medicinska naklada Zagreb.
- Državni zavod za statistiku (2022). *Popis stanovništva 2021. godine*. Preuzeto 1. srpnja 2025. s: <https://podaci.dzs.hr/hr/search?q=popis%20stanovni%C5%A1tva>
- Elgar F. J. i dr. (2023). Navigating uncharted territory: school closures and adolescent experiences during the COVID-19 pandemic in the pandemic in the WHO European Region. Impact of the COVID-19 pandemic on young people's health and well-being from the findings of the HBSC survey round 2021/2022. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. Preuzeto 2. svibnja 2025. s: <https://www.who.int/europe/publications/i/item/WHO-EURO-2023-7745-47513-69874>
- European Commission (2023). Tracking framework for the implementation of the Commission Communication on a comprehensive approach to mental health. Preuzeto 15. svibnja 2025. s: https://health.ec.europa.eu/document/download/6317c605-5f5d-4d4f-9c8a-d5c93e869814_en?filename=ncd_tracking-framework-mh_en.pdf
- Gajdzica, Z. i dr. (2024). *Mental Health and Quality of Life of Adolescents with Physical, Intellectual and Developmental Disabilities*. London: Routledge.
- Glasson, E. J. i dr. (2020). Systematic Review and Meta-analysis: Mental Health in Children With Neuro-genetic Disorders Associated With Intellectual Disability. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 59(9), 1036–1048.
- Himmerich, J. (2020). Psychodynamic psychotherapy in severe and profound intellectual disability. *Advances in Mental Health and Intellectual Disabilities*, 14(3), 45–60. doi: 10.1108/AMHID-11-2019-003

- Igrić, Lj. (2014). Program rada s roditeljima. U: *Učenik s teškoćama između škole i obitelji* (str. 60–74). Zagreb: Centar inkluzivne potpore IDEM.
- Igrić, Lj., Fulgosi -Masnjak, R., i Lisak, N. (2014). Roditelji i djeca s teškoćama. U: *Učenik s teškoćama između škole i obitelji* (str. 156–169). Zagreb: Centar inkluzivne potpore IDEM.
- Vlada Republike Hrvatske (2022). *Zakon o djelatnosti psihoterapije*. NN 18/22. Preuzeto 10. travnja 2025. s: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_02_18_182.html
- Vlada Republike Hrvatske (2024). *Indeks razvijenosti jedinica lokalne i regionalne samouprave*. NN 3/24. Preuzeto 10. travnja 2025. s: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2024_01_3_60.html
- Jayman, M., Ohl, M., i Jewett, L. (2021). *Supporting New Digital Natives: Children's Mental Health and Wellbeing in a Hi-Tech Age*. Bristol: Bristol University Press.
- Kraljević, R. (2011). Neki indikatori promjena nakon podrške roditeljima djece s posebnim potrebama primjenom integrativnog gestalt pristupa. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 47(1), 41–48.
- Mamić, D. i Fulgosi-Masnjak, R. (2014). Psihički poremećaji i socijalna zrelost djece i mladih s poremećajima iz autističnog spektra i djece i mladih s većim intelektualnim teškoćama. *Socijalna psihijatrija*, 42(1), 21–32.
- Mann, D. (2024). *Gestalt therapy: The basics*. New York: Routledge.
- Morley, C. J. (2019). Surviving secondary school: a story of mental health in adolescence. *Mental Health and Social Inclusion*, 23(4), 162–165.
- OECD (2023). *State of Health in the EU: Croatia*. Preuzeto 20. lipnja 2025. s: https://health.ec.europa.eu/system/files/2024-01/2023_chp_hr_croatian.pdf
- Pravobraniteljica za djecu (2025). *Izveštje o radu pravobraniteljice za djecu za 2024. godinu*. Preuzeto 10. lipnja 2025. s: <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>
- Profaca (2016). Traumatizacija djece i mladih. *Ljetopis socijalnog rada*, 23(3), 345–361.
- Reiss, S. i Sysko, J. (1993). Diagnostic overshadowing and professional experience with mentally retarded. *American Journal of Mental Deficiency*, 87(4), 396–402.
- Riosa, P. B., Khan, M., i Weiss, J. A. (2017). Measuring therapeutic alliance in children with autism during cognitive behavior therapy. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 26(6), 761–767. doi: 10.1002/cpp.2404
- Schweizer, C. i dr. (2019). Evaluating art therapy processes with children diagnosed with Autism Spectrum Disorders: Development and testing of two observation instruments for evaluating children's and therapists' behaviour. *The Arts in Psychotherapy*, 66, article no. 101578. doi: 10.1016/j.aip.2019.101578
- Zavod za javno zdravstvo (2025). *Mentalni poremećaji u Republici Hrvatskoj*. Pribavljeno 1. 7. 2025. s: <https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2025/06/Mentalni-poremecaji-2025..pdf>
- World Health Organization (2021). *Schooling During Covid-19*. Pribavljeno 2. 7. 2025. s: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/340872/WHO-EURO-2021-2151-41906-57497-eng.pdf>
- World Health Organization (2025). *Mental Health*. Preuzeto 13. prosinca 2025. s: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>

ANALYSIS OF PSYCHOTHERAPY SUPPORT FOR CHILDREN AND YOUNG PEOPLE IN RELATION TO THE DEVELOPMENT OF LOCAL AND REGIONAL SELF-GOVERNMENT UNITS IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Abstract

According to the strategic documents of the Republic of Croatia, the protection and promotion of the mental health of children and young people is one of the key tasks of society. An overview of the registers of the Croatian Chamber of Psychotherapists shows that less than 10% of licensed psychotherapists are authorised to work with children and young people. The majority of psychotherapists specialising in work with children and young people practise in the Zagreb area, while the smallest number practise in the Osijek area. The data indicate a deficit of adequately educated psychotherapists, with significant regional inequalities in terms of support for children and young people with mental health difficulties, whereby counties with below-average development have fewer licensed psychotherapists. In addition, the current number of psychotherapists is insufficient to carry out preventive activities in childhood, which form the foundation for stable mental health in adulthood. Considering statistical indicators showing that children and young people with disabilities aged 0 to 19 are most often hospitalised due to associated difficulties, it is evident that psychotherapists, in addition to being adequately educated to work with children and young people in the general population, also need additional education to work with children with developmental disabilities who, due to various biopsychosocial factors, experience associated psychiatric difficulties. Therefore, it is necessary to expand educational programmes in the field of psychotherapy in a manner that makes them physically and financially accessible in different parts of the Republic of Croatia, and to establish and further develop a supervision network for psychotherapists, especially in cities and counties with below-average development. In this way, the sustainability of the system of psychotherapy support and the effective protection of the mental health of children and young people can be ensured.

Keywords: *psychotherapy, psychotherapists, mental health protection of children and young people, development of local and regional self-government units*